

Białystok, 12.08.2023

Dr hab. Ewa Gruszevska, prof. UwB
Katedra Ekonomii Politycznej
Wydział Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytet w Białymstoku

**OCENA DOROBKU NAUKOWEGO DR ZOFII ŁAPNIEWSKIEJ SPORZĄDZONA
W POSTĘPOWANIU O NADANIE STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO
W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH W DYSCYPLINIE EKONOMIA I FINANSE**

WSTĘP

Formalną podstawą przygotowania recenzji dorobku naukowego dr inż. Zofii Łapniewskiej były następujące dokumenty i materiały:

- Pismo Przewodniczącej Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z dn. 07.06.2023 r. informujące o powołaniu komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr inż. Zofii Łapniewskiej oraz o powierzeniu mi funkcji recenzentki w tym postępowaniu na mocy Uchwały Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse nr 1/V/2023 z dn. 31.05.2023 r.;
- Podstawą prawną wykonania recenzji jest: Ustawa z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r., poz. 574 z późn. zm.);
- Wniosek oraz dokumentacja złożona przez dr inż. Zofię Łapniewską, na co składały się:
  1. Wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitacyjnego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse;
  2. Autoreferat;
  3. Wykaz osiągnięć naukowych lub artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny wraz z kserokopiami tych publikacji;
  4. Wykaz pozostałych osiągnięć dr inż. Zofii Łapniewskiej wraz z ich kserokopiami.

Dokumentacja złożona przez Habilitantkę jest przygotowana bardzo dobrze, z dużą dbałością o przejrzystość, jest uporządkowana, zawiera dokładne spisy osiągnięć oraz ich kserokopie.

SYLWETKA HABILITANTKI

Dr inż. Zofia Łapniewska ukończyła studia inżynierskie, a następnie magisterskie na kierunku zarządzanie i marketing na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Politechniki Gdańskiej. W styczniu 2009r. uzyskała stopień doktora w zakresie ekonomii nadany przez Radę Wydziału Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej.

Przebieg pracy naukowo-zawodowej Habilitantki wiązał się z kilkoma uczelniami. Zwraca uwagę wielość jednostek naukowych, z którymi dr inż. Zofia Łapniewska była związana. W moim odczuciu przeszkadza to w utrzymaniu ciągłości badań prowadzonych przez naukowca. Z drugiej jednak strony, jest to źródło wielu różnych doświadczeń naukowych i dydaktycznych.

Jak pisze Habilitantka, w większości uczelni była zatrudniana w ramach umów-zleceń lub umów o dzieło. Zwrócić warto uwagę na staże podoktorskie zrealizowane w uczelniach zagranicznych: Uniwersytecie Humboldta w Berlinie i Glasgow School for Business & Society, na Glasgow Caledonian University. Ponadto badania prowadziła w Centrum Technologii i Społeczeństwa (ZTG) na Technische Universität Berlin oraz w Instytucie Gender na London School of Economics and Political Science. Z pewnością współpraca podejmowana w jednostkach naukowo-badawczych za granicą jest dużym osiągnięciem dr inż. Zofii Łapniewskiej. Dzięki tym pobytom możliwe było zapoznanie się z prowadzeniem badań i realizacją innych aktywności naukowych. Habilitantka sama podkreśla znaczenie tych aktywności dla Jej rozwoju pisząc, że „zdobyty za granicą warsztat badawczy i umiejętności pozwoliły mi uzyskać niezależność naukową oraz zbudować własny dorobek” (Autoreferat, s. 6).

Od 2017r. jest Habilitantka zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Ekonomii, Finansów i Zarządzania, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego (najpierw w Katedrze Ekonomii Instytucjonalnej i Polityki Gospodarczej, a następnie w Zakładzie Ekonomii i Innowacji).

Warto wspomnieć też o współpracy dr hab. Zofii Łapniewskiej z kilkoma organizacjami pozarządowymi.

OCENA DOROBKU NAUKOWEGO DR ZOFII ŁAPNIEWSKIEJ

Zasadniczym zadaniem recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest stwierdzenie, czy Habilitantka/Habilitant spełnia warunki ustawowe o nadanie takiego stopnia zapisane w art. 219 Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce t.j:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
  - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
  - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
  - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

WARUNEK 1 - Stopień doktora

Habilitantka zaświadczyła, iż posiada stopień doktora uzyskany na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Politechniki Gdańskiej nadany w dniu 7 stycznia 2009 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Rola technologii opartych na wiedzy w rozwoju wybranych organizacji

pozarządowych”. Promotorem pracy był prof. dr hab. inż. Edward Szczerbicki, zaś recenzentami w przewodzie byli: dr hab. Zdzisław Gomółka, prof. US oraz dr hab. inż. Marcin Sikorski, prof. PG.

WARUNEK 2 - Osiągnięcia naukowe, o których mowa w art. 219 Ustawy

Jako osiągnięcie podstawowe Habilitantka wskazała cykl publikacji powiązanych tematycznie pt. „Dobra wspólne i równość płci w perspektywach nowej ekonomii instytucjonalnej i ekonomii feministycznej”. Na ten cykl składa się 8 samodzielnych artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie z listy MEiN (40-140 pkt). Wskazać należy na cechy wspólne przedstawianych tu tekstów. Z jednej strony, Autorka przyjmuje perspektywę feministyczną, zwracając uwagę na pomijane w ekonomii kwestie nierówności płci. Z drugiej strony, teksty odnoszą się do tematyki podejmowanej w nowej ekonomii instytucjonalnej, do struktur instytucjonalnych, oceny sprawności działania rynku i państwa oraz wspólnot. Przedmiotem badań stają się też dobra wspólne. Stosowane metody badawcze osadzone są w konwencji instytucjonalnej.

Autorka w dużej mierze korzysta z dorobku Elinor Ostrom (dotyczył tego jeden z Jej staży podoktorskich) i pogłębia w swoich pracach zagadnienia podejmowane przez Noblistkę.

W recenzowanym cyklu artykułów jako głównym osiągnięciu Autorka postawiła sobie za cel (wkład do wiedzy ekonomicznej w trzech obszarach) trzy pożądane rezultaty (Autoreferat, s.11):

- (1) Poszerzenie wiedzy na temat równości płci w analizach ekonomicznych dzięki wykorzystaniu teorii i badań ekonomii feministycznej;
- (2) Zbadanie i ukazanie roli dóbr wspólnych oraz spółdzielni w gospodarce na podstawie teorii i modeli wywodzących się z nowej ekonomii instytucjonalnej;
- (3) Lepsze zrozumienie istoty włączenia wymiaru równości płci do analiz instytucjonalnych.

Analiza podejścia instytucjonalnego w ekonomii umożliwia badanie procesów gospodarczych z perspektywy oddziaływania na nie instytucji, czyli reguł gry pisanych i niepisanych. Dzięki temu w tekstach ekonomicznych pojawiły się takie zagadnienia jak: wpływ władzy na dynamikę działań gospodarczych, znaczenie motywów aktywności oraz przymusu i konfliktu. W pracach naukowców pojawiają się analizy ustrojów społeczno-gospodarczych jako układów instytucjonalnych generujących różne bodźce wpływające na procesy gospodarcze. Struktury takie jak rynek, państwo, hierarchia umożliwiają wykorzystanie innych perspektyw poznawczych niż w tradycyjnej ekonomii. Dr inż. Zofia Łapniewska podjęła badania, w których zaproponowała nowe płaszczyzny badawcze – perspektywę feministyczną. Większość Jej badań ma charakter poszukujący sposobu uwzględnienia tematyki gender (głównie równości kobiet i mężczyzn) w badaniach ekonomicznych. Nowa ekonomia instytucjonalna jest nurtem, w którym podjąć można badania ekonomiczne nad rolą płci w gospodarce. Badania Habilitantki stały się jedną z cegiełek, które położono, by rola ta była lepiej dostrzegana.

Z perspektywy podejmowanej tematyki podzielę prace dr inż. Zofii Łapniewskiej na dwie grupy. Pierwsza obejmuje tematykę wywodzącą się z instytucjonalizmu Elinor Ostrom: organizacji dóbr wspólnych i wykorzystywania ich poprzez wspólnoty, a także uwzględniające perspektywę feministyczną (artykuły oznaczone numerami: 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.4). Do drugiej grupy

zaliczyłam 2 teksty odnoszące się do działania spółdzielni energetycznych (artykuły 1.2 oraz 2.2).

Poza tym podziałem pozostaje artykuł o numerze 2.3, który zawiera konstrukcję narzędzia do oceny organizacji zarządzania dobrami wspólnymi (przypadek budżetu partycypacyjnego)

Pierwszą grupę tekstów otwiera publikacja będąca efektem realizacji przez Habilitantkę rocznego stażu podoktorskiego na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie (2012-2013). W artykule pt. Reading Elinor Ostrom through a Gender Perspective („Feminist Economics” 2016, vol. 22(4)) Habilitantka analizując prace Noblistki zwróciła uwagę, że podejście instytucjonalne powoduje, że ekonomia sama w sobie przestaje być nauką pozytywną, nie może unikać w niej sądów wartościujących i charakter normatywnego badań. Artykuł zawiera wyniki badań Habilitantki nad ponad 100 tekstami Noblistki, w tym określa ich tematykę, główne obszary badawcze. Za cel obrano przedstawienie dróg włączania kwestii płci do badań ekonomicznych oraz zidentyfikowanie roli płci w pracach E. Ostrom. By zrealizować cel zastosowano metodę analizy kontekstu i dyskursu. Zidentyfikowano wyrażenia, które używane są w odniesieniu do kobiet, płci itp., oraz sprawdzono ich występowanie w badaniach Noblistki (kodowanie w programie ATLAS). Co prawda wyniki badań Ocenianej nad pracami naukowymi Elinor Ostrom wskazują na brak bezpośrednich odniesień do płci, to jednak poprzez podejmowane tam zagadnienia można znaleźć sposób na uwzględnienie roli kobiet w rozwoju gospodarczym¹. Interdyscyplinarność badań Noblistki sprawiła, że możliwe jest rozwinięcie problemów podejmowanych w Jej pracach w różnych kierunkach. Habilitantka wskazuje na takie kwestie tak: zrównoważony rozwój gospodarczy, nierówność i ubóstwo, stosunki władzy i demokrację, znaczenie dóbr wspólnych w funkcjonowaniu wspólnot, zaufanie do nich i zarządzanie.

Obszary badawcze Elinor Ostrom stały się inspiracją dalszych badań Habilitantki. Szczególnie widoczne jest to w przypadku roli dóbr wspólnych oraz zarządzania nimi. Tematyka ta stała się bazą kolejnych artykułów Ocenianej.

Warto zwrócić też uwagę na pracę Habilitantki, która dała podstawy teoretyczne pod badania przeprowadzone przez Nią później. Artykuł pt. Analiza instytucjonalna wspólnot z perspektywy społeczno-kulturowej tożsamości płci („Ekonomia Społeczna” 1/2016) powinien być uznany za dający tło teoretyczne oraz przedstawiających tematykę powstawania i rozwoju wspólnot, również w kontekście odmienności płci. Przeprowadzone dociekania wskazują na możliwości włączenia zagadnienia równości płci oraz roli kobiet w gospodarce i społeczeństwie do badań nad systemami instytucjonalnymi. Zwraca uwagę powtórzenie niektórych wniosków z tekstu pt. Reading Elinor Ostrom through a Gender Perspective. Autorka sądzi, że brak takich rozważań (włączających kwestię płci) wyraźnie uszczupla wiedzę o funkcjonowaniu grup wspólnotowych czy też całych społeczeństw. Dzięki włączeniu tych kwestii do zakresu badań możliwe stanie się lepsze projektowanie wspólnot oraz ich działania. Większe mogą też stać się korzyści osiągane z organizacji wspólnych zasobów oraz ograniczeniu ulec koszty. W tej publikacji Habilitantka również zwróciła uwagę na skuteczność gospodarowania zasobami miejskimi. Podkreślała, że wspólnoty mogą działać (w tym zarządzać zasobami publicznymi) z wyższą efektywności i przy

---

¹ Również na zwrócenie uwagi na niedocenywanie ich roli.

niższych kosztach transakcyjnych niż gdyby te zasoby były zarządzane przez jednostkę publiczną lub też były sprywatyzowane. Efektem przeprowadzonych rozważań stał się przedstawiony w artykule model analizy instytucjonalnej, w którym zaproponowano miejsca uwzględnienie płci.

Kolejny artykuł pt. (Re)claiming Space by Urban Commons (Review of Radical Political Economics” 2017, vol. 49(1)) poddaje analizie znaczenie miejskich dóbr wspólnych: oddolnych inicjatyw „prawo do miasta” w Krakowie i „budżetu obywatelskiego” w Sopocie. Dr inż. Zofia Łapniewska wskazała, że nieformalne społeczności korzystające z dóbr wspólnych mogą tworzyć wystarczająco silne reguły, dzięki którym dostęp do dóbr nie będzie powodować powstawania negatywnych efektów zewnętrznych. Grupy te mogą osiągnąć wystarczającą sprawność zarządzania tymi dobrami, dzięki pozyskiwaniu odpowiedniej ilości informacji, podpisywaniu umów. Taka demokracja o charakterze bezpośrednim może zwiększyć stopień zaspokojenia potrzeb społecznych, zwiększać korzyści wspólne i dobrobyt.

Tematyka miejskich dóbr wspólnych była kontynuowana w artykule pt. Urban Commons: Building a ‘Communal System’ of the Future („Social Policy Issues” 2021 vol. 55(4)). Tekst ten wskazuje na możliwe rozwiązania przyszłe, które zwiększą korzyści z użytkowania dóbr miejskich. Jest projekcją zmian, jakie dokonać się mogą w społeczeństwie, w efekcie rozwoju grup, początkowo nieformalnych, a z czasem bardziej sformalizowanych. Rozwój wspólnot – organizacji społecznych opartych na wspólnocie interesu, wspólnie podzielanych wartościach: solidarności, uczciwości, współpracy i innych prowadzić będzie do realizacji wspólnych celów i zwiększać korzyści wspólnotowe i jednostkowe. Nie jest do tego konieczne prywatyzowanie zasobów. Badanie zostało przeprowadzone na przykładach wspólnot z trzech krajów: Grecji, Wenezueli i Tajlandii. Wskazano na podobieństwa w działaniu tych wspólnot, na proces ich powstawania oraz efekty ich działania. Czy jednak Habilitantka zbytnio nie posunęła się w swojej wizji przyszłości pisząc o opozycji wobec kapitalizmu? Czy wizja ta nie jest podobna do komunizmu czy socjalizmu utopijnego? Przyszły „system komunalny” ma być oparty na odmiennych wartościach niż te którymi kieruje się *homo economicus*. I ma nastąpić w efekcie coraz potężniejszych kryzysów, jak przypuszcza Autorka w swoim tekście².

Kontynuację tych rozważań odnalazłam w tekście pt. Solidarity and mutual aid: Women organizing the ‘visible hand’ urban (“Commons, „Gender, Work & Organization” 2022). W artykule tym poddano analizie przykład nieformalnych wspólnot zrodzonych z potrzeby chwili (chęci pomocy osobom w kwarantannach w czasie epidemii Covid-19). Habilitantka zastosowała metodę obserwacji uczestniczącej poprzez zalogowanie się do ponad 100 grup „widzialnej ręki” oraz analizy podejmowanych przez nie działań. Posłużyła się też badaniem ankietowym, w celu poznania motywów aktywności. Przeprowadzony był również wywiad z inicjatorem powstania takich wspólnot. Tekst ten łączy zainteresowania dr inż. Zofii Łapniewskiej dobrami wspólnymi miejskimi i ich zarządzaniem oraz rolą kobiet w aktywnościach społeczeństwa. Ze względu na to, że w nieformalnych grupach pomocowych większość ich członków to kobiety, mogło być wykonane badanie łączące oba zagadnienia. Autorka zastanawiała się nad motywami dołączania do takich grup oraz oczekiwania (korzyści i zagrożenia), jakie miały ich członkinie względem podejmowanej aktywności. Habilitantka skupiła się na analizie reguł tworzonych w

---

² Autorka ma tu na myśli kryzys klimatyczny oraz Covid-19

organizacjach oraz na uwarunkowaniach, które umożliwiają powstawanie i istnienie takich organizacji. Analiza treści przekazywanych w obrębie powstających grup, a także sposób zachęcania do uczestnictwa w nich stały się podstawą identyfikacji czynników, które motywowały osoby do wstępowania do nich i podejmowania działań pomocowych. Wyjaśnienie natury tego zjawiska wymagało podejścia interdyscyplinarnego. Widoczne są tu elementy badań socjologicznych i psychologicznych. Przeprowadzone dociekanie było ciekawe ze względu na stosunkowo niewielki materiał badawczy dotyczący empirycznych aspektów powstawania instytucji nieformalnych. Luka poznawcza dotycząca tego elementu układu instytucjonalnego wymaga wciąż kolejnych prac w tym zakresie. Niniejszy tekst można uznać za jedną cegiełką w zabudowywaniu tej luki.

Analiza przedstawionych tekstów, które zaliczyłam do pierwszej grupy pozwala na wysunięcie wniosku o dużej konsekwencji Habilitantki co do podejmowanej tematyki, ale też co do pogłębiania badań. Przedstawiony układ tekstów zawiera przechodzenie od bardziej teoretycznych do empirycznych, od nakreślenia dotychczasowego stanu badań na tymi zagadnieniami, poprzez przedstawienie przykładów empirycznych z badań zastanych, do badania bezpośredniego. Muszę przyznać, że widać w tym zamierzoną logikę.

Jeśli chodzi o drugą grupę artykułów, to widać, że powstały w związku z projektem realizowanym przez Habilitantkę w Niemczech w 2014 r. dotyczącym działalności kooperatyw w sektorze energetycznym w Niemczech oraz projektem realizowanym przez Habilitantkę w London School of Economics and Political Sciences w 2015r. Zwracam uwagę na to, że oba teksty zostały złożone ponad 4 lata po zakończeniu obu projektów.

Grupę tę stanowią dwa teksty:

- Cooperatives governing energy infrastructure: A case study of Berlin's Grid, "Journal of Co-operative Organization and Management" 2019 vol. 7(2)
- Energy, equality and sustainability? European electricity cooperatives from a gender perspective "Energy Research & Social Science" 2019 vol. 57

Pierwszy artykuł nakreśla tematykę działania spółdzielni w sektorze energetycznym w Niemczech. Autorka zadaje pytanie o czynniki (wewnętrzne i zewnętrzne) wpływające na funkcjonowanie przebadanej spółdzielni BürgerEnergie Berlin (BEB) oraz o wzorce relacji takich kooperatyw z otoczeniem. Istotą tego tekstu było zbadanie rozwoju spółdzielni w Niemczech, ze szczególnym uwzględnieniem energetyki oraz przedstawienie ich działania (schematy, efektywność) w odniesieniu do natury takiej formy organizacyjnej.

Habilitantka wskazuje, że współcześnie to takie formy organizacji produkcji mogą wnieść znaczący wkład w rozwiązywanie istotnych problemów gospodarczych, na poziomie sektora, jak i całej gospodarki. W rozważaniach Habilitantka wykorzystała konwencję indukcyjną, w której uogólnianie następuje na bazie dokonanych studiów przypadków. Tu przeanalizowano informacje z jednej spółdzielni, która ubiegała się o 20-sto letni kontrakt na dostarczanie energii elektrycznej w Berlinie. W celu zobrazowania sytuacji tej kooperatywy przeprowadziła wywiady z członkami tej organizacji (12) skupiając się na wskazaniu cech, które zadecydowały o korzystnym rozwoju tej jednostki. Przedstawiła również wzorzec działania organizacji takiego typu na rynku energetycznym, aby mógł być zastosowany przez inne spółdzielnie.

Analiza ma charakter jedynie jakościowy. Warto byłoby poszerzyć badania o zebranie danych ilościowych i wzmocnić wnioskowanie przytoczeniem odpowiednich danych ilościowych (bezpośrednich lub pośrednich) prezentujących badane procesy i zjawiska.

W drugim tekście do analizy funkcjonowania spółdzielni włączono kwestie feministyczne. Habilitantka zasugerowała, by ten artykuł traktować jedynie jako wstęp do dyskusji, potencjalnie przydatny dla spółdzielni sektor energetyczny oraz naukowców i decydentów. Autorka przeprowadziła badania pilotażowe na 45 spółdzielniach energetycznych w kilku krajach Unii Europejskiej. Celem tych dociekań było sprawdzenie, czy w regulach tworzonych przez te kooperatywy uwzględniana jest perspektywa płci oraz jakie czynniki mogą warunkować istnienie takich zapisów w aktach prawnych spółdzielni (proponowane czynniki to: wielkość spółdzielni, sposób zarządzania oraz uwarunkowania kulturowe/regionalne). Otrzymane wyniki świadczą o marginalnym odsetku spółdzielni, które posiadają zapisy uwzględniające równouprawnienie lub parytet płci. Czyli praktyczna strona działalności kooperatyw nie uwzględnia rekomendacji Międzynarodowego Związku Spółdzielczego o uznaniu równouprawnienia płci za globalny priorytet ruchu spółdzielczego. Jednak badanie ankietowe wskazało, że większość respondentów uważa, że równouprawnienie płci jest ważną kwestią, również w przypadku spółdzielni energetycznych. Wykazano również, że wraz ze wzrostem liczby członków spółdzielni rośnie reprezentacja kobiet pełniących różne funkcje w tych organizacjach, największy odsetek stanowią w administracji i w wolontariacie. Zależność nie jest jedna prosta i jednoznaczna. Wśród uwarunkowań marginalnej roli kobiet w spółdzielniach energetycznych wymienić należy przypisywanie wciąż dużej roli do tradycyjnej wizji kobiety w rodzinie i społeczeństwie, stosunkowo niskiego odsetka kobiet kończących techniczne i ścisłe kierunki studiów oraz postrzeganie sektora energetycznego za skomplikowany technologicznie. W artykule podjęto próbę weryfikacji trzech hipotez. Ze względu na dobraną metodę badawczą trudno o pełne sprawdzenie tego, czy są prawdziwe czy też nie. O ile w przypadku pierwszej z nich, zawierającej przypuszczenie, że europejskie spółdzielnie energetyczne mają w swoich oficjalnych dokumentach regulacje dotyczące równości płci i uwzględniają ją w strategiach, planach i działaniach, można uznać, że wyniki badania ankietowego ewidentnie nie potwierdziły przypuszczenia Autorki, o tyle w przypadku pozostałych można mieć już wątpliwości o ich weryfikację. Przeprowadzone badania bowiem miały charakter sygnałny. Autorka sama wskazała pewne wątpliwości, co do wiarygodności odpowiedzi respondentów (sprzeczności w odpowiedziach). Nie istnieją szersze badania, np. wiarygodnej instytucji np. statystycznej, do której raportowane by były takie dane. Utrudnia to wyciąganie szerszych wniosków.

Dużo bardziej wskazane byłoby, aby hipoteza pierwsza była negatywna i zawierała przypuszczenie o braku uwzględnienia równości płci w dokumentach spółdzielni. Dotychczas przeprowadzone przez Habilitantkę badania ewidentnie świadczą o tym, że kwestia płci rzadko kiedy jest ujmowana w jakichkolwiek dokumentach. Hipotezy 2 i 3 mogłyby zawierać bardziej precyzyjne oczekiwania Autorki, dotyczące zwiększania się reprezentacji kobiet wraz ze wzrostem wielkości spółdzielni. I czy Habilitantka nie uważa, na podstawie swojej wiedzy, nawet ogólnej, że przyczynkiem niskiej reprezentacji kobiet w sektorach technicznych nie jest niska liczba kobiet kończących kierunki techniczne, oraz, że tradycyjne wzorce społeczne nakazują kobietom wykonywanie w gospodarce zadań z zakresu opieki, ew. nauczania?

Ostatni tekst z pt. Institutional analysis model for examining direct democracy phenomena: a case study of participatory budgeting ("Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica 2019, vol. 2(341)) zaliczony przez Habilitantkę do cyklu artykułów wskazanego jako główne osiągnięcie dotyczy budżetu obywatelskiego jako przykładu rozwiązania instytucjonalnego. Po części artykuł ten podejmuje tematykę gospodarowania dobrami wspólnymi, jednakże główny nacisk badań położony jest na budowę modelu ze wskazaniem zmiennych, które umożliwiają jego identyfikację.

Model opracowany został na bazie budżetowania partycypacyjnego jako przypadku uzewnętrznienia demokracji bezpośredniej. Ramy instytucjonalne budżetowania partycypacyjne zostały przedstawione w klasycznym dla instytucjonalizmu układzie: otoczenie instytucjonalne, aktorzy, transakcje (interakcje) i wyniki. Autorka wskazała najważniejsze aspekty tych elementów, niejako rozkładając je na części pierwsze. Bazuje przy tym na koncepcji form koordynacji wywodzących się z nowej ekonomii instytucjonalnej. Przedstawione elementy oraz zależności między nimi mogą być schematem do analizy innych budżetów partycypacyjnych w Polsce i różnych krajach bądź też działań podejmowanych w ramach demokracji bezpośredniej. Osadzenie badań w nowej ekonomii instytucjonalnej jest zasadne i daje możliwość rozwinięcia rozważań w kierunku czynników, kryteriów, czy też warunków wyboru form koordynacji zasobów wspólnych, co umożliwia wzrost skuteczności działań, a szczególnie korzyści osiągniętych przez społeczności. Co prawda przedstawiony model ma charakter teoretyczny, upraszcza rzeczywistość, to jednak wiedza Habilitantki o praktycznej stronie działań (analiza konkretnych budżetów np. Sopotu) w obrębie budżetów partycypacyjnych mogłaby zostać lepiej wykorzystana. Taka próba zastosowania modelu do analizy empirycznej byłaby bardziej użyteczna. Poddaję to pod rozważenie Autorce.

Muszę też zwrócić uwagę na kwestie metodologiczne przeczytanych artykułów. Przedstawione teksty nie są dopracowane pod względem metodologicznym. Widzę tę ułomność w większości publikacji Habilitantki. Teksty rzadko zawierają hipotezę badawczą, a następnie uporządkowany logicznie wywód, który prowadzi do jej weryfikacji. Odnoszę wrażenie, że dr Zofia Łapniewska raczej próbuje przekonać czytelnika o słuszności swoich racji, a nie przedstawia obiektywne argumenty za i przeciw. Prace mają raczej charakter idiograficzny. Co prawda Autorka zachowuje układ tekstów wymagany przez redakcje czasopism, to jednak problematyczne jest odczytanie z nich mapy metodologicznej. Wnioski z badań mają charakter dość ogólny.

W pracach stosowana jest perspektywa społeczna i humanistyczna. Uprawiając badania instytucjonalne nietrudno na takiego rodzaju teksty się natknąć. Instytucjonalizm pojawia się w badaniach z różnych dyscyplin, jest mieszanką interdyscyplinarną, a nawet multidyscyplinarną. Stanowi to problem w zastosowaniu właściwej metodologii i technik badań. Nowa ekonomia instytucjonalna nie wypracowała ugruntowanego warsztatu metodologicznego akceptowanego przez wszystkich badaczy w tym nurcie. Niedostatki metodologiczne ocenianych tekstów można uznać za efekt przecierania nowych dróg w nauce. Kontynuując badania Habilitantka z pewnością wypracuje swoje podejście naukowe i adekwatny warsztat badawczy.

Moja ocena osiągnięcia głównego Habilitantki jest pozytywna. Przedstawione teksty są dobrze osadzone w literaturze przedmiotu. Zawierają części teoretyczne i analityczne, choć z przewagą teoretycznych. Wykorzystują adekwatną terminologię. Dotyczą problematyki równości płci, a

także propozycji jej uwzględnienia w tekstach ekonomicznych. Wskazano elementy analizy instytucjonalnej, w których możliwe jest zastosowanie tej tematyki. Autorka wykorzystwała koncepcje ekonomii feministycznej, określiła obszary styczności ekonomii feministycznej i nowej ekonomii instytucjonalnej. Dzięki pracom dr inż. Zofii Łapniewskiej możliwe jest lepsze zrozumienie konieczności włączenia wymiaru równości płci do badań instytucjonalnych. Kolejnym obszarem badawczym są organizacje zarządzające dobrami wspólnymi. Publikacje przedstawiają funkcjonowanie spółdzielni jako formy koordynacji zasobami wspólnymi, czynniki i uwarunkowania ich rozwoju na tle działania gospodarki bądź jednego sektora (energetycznego). Badania te wpisują się w nurt ekonomii instytucjonalnej.

Należy zgodzić się więc z Habilitantką wskazującą w Autoreferacie trzy przekroje Jej wkładu do badań ekonomicznych.

WARUNEK 3 - Istotna aktywność naukowa albo artystyczną realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Dr inż. Zofia Łapniewska pracowała na kilku polskich uczelniach, gdzie prowadziła działalność dydaktyczną, początkowo w niewielkim wymiarze, a od 2017 roku pełnoetatowo na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W aspekcie działalności naukowej dużo większe znaczenie ma prowadzenie przez Habilitantkę szerokiej współpracy badawczej z zagranicznymi ośrodkami badawczymi. Świadczy o tym realizacja 4 staży podoktorskich w ośrodkach zagranicznych, wystąpień na konferencjach zagranicznych oraz publikacje w czasopiśmie zagranicznych. Pełniła również funkcję recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia doktora w Glasgow Caledonian University.

Prezentowała wyniki swoich badań na 13 konferencjach zagranicznych.

Staż odbyty na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie umożliwił współpracę naukową Habilitantki w Centrum Transdyscyplinarnych Studiów Gender z badaczami realizującymi dwa projekty, które obejmowały tematykę badań dr inż. Zofii Łapniewskiej. Wynikiem rocznego stażu był artykuł „Reading Elinor Ostrom through a Gender Perspective, opublikowany w „Feminist Economics” 2016, vol. 22(4) oraz aktywne uczestnictwo w kilku konferencjach. Badania uzyskały finansowanie z Fundacji im. Fritza Thyssena.

Z kolei dwumiesięczny staż w Centrum Technologii i Społeczeństwa na Technische Universität Berlin stał się przyczynkiem do rozwinięcia przez Habilitantkę badań nad rozwojem spółdzielczości w Niemczech oraz, jak pisze Oceniana, dał podstawy do napisania tekstu pt. Cooperatives governing energy infrastructure: A case study of Berlin's grid, „Journal of Co-operative Organization and Management” 2019 vol. 7(2). Trochę dziwi tak długi okres od odbycia stażu (11-12.2014) do opublikowania wyników badań (ok.5 lat).

Kolejny staż Habilitantka odbyła w Instytucie Gender na London School of Economics and Political Science, gdzie przez 7 miesięcy realizowała projekt Energy, Equality and Sustainability. Energy Cooperatives from a Gender Perspective. Wyniki tych badań zostały zaprezentowane na 2 konferencjach zagranicznych oraz w postaci publikacji: Energy, equality and sustainability? European electricity cooperatives from a gender perspective, „Energy Research & Social Science” 2019, vol. 57.

Ostatni półroczny staż dr inż. Zofia Łapniewska odbyła w Glasgow School for Business & Society na Glasgow Caledonian University. W jego trakcie realizowała projekt pt. Growth, Equality and Employment. Investing in Childcare in Scotland. Wyniki badań zostały zaprezentowane na seminariach i warsztatach oraz opublikowane samodzielnie w artykule: Growth, Equality and Employment: Investing in Childcare in Scotland w WiSE Working Paper Series 4, June 2016, Glasgow, WiSE Research Centre, Glasgow Caledonian University. Opracowanie Habilitantki weszło też w skład całego raportu: Henau, J. De, Himmelweit, S., Łapniewska, Z., Perrons, D. pt. Investing in the Care Economy. A gender analysis of employment stimulus in seven OECD countries, International Trade Union Confederation, Bruksela 2016. Habilitantka wskazuje, że badania zrealizowane w trakcie tego pobytu umożliwiły napisanie i opublikowanie rozdziału pt. Transconceptualisation of Gender Budgeting Ideas in the Polish Context, w: A. O'Hagan i E. Klatzer (red.) Gender Budgeting in Europe, Palgrave Macmillan, Cham 2018. Były też zaprezentowane na kolejnych dwóch konferencjach. W 2020 roku Habilitantka odbyła również tygodniowy wyjazd naukowy do School of Business & Economics na Freie Universität Berlin.

Dr inż. Zofia Łapniewska zdobyła dwukrotnie dofinansowanie swoich projektów naukowych za granicą (grant Fundacja im.Fritza Thyssena, Niemcy, projekt pt. Reading Elinor Ostrom Through a Gender Perspective. Gender in the Theory of Commons on the Basis of Elinor Ostrom Scientific Research, 03 - 09.2013); grant Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej – DAAD, pt. Cooperatives Governing German Energy Infrastructure, 11-12.2014).

Była też wykonawcą i współpracownikiem przy realizacji kilku innych projektów naukowych finansowanych przez takie instytucje jak: Fundacja im. Stefana Batorego, UNDP w Polsce, Fundusze Norweskie, Fundusze EOG, Komisja Europejska, NCN (OPUS), Uniwersytet Jagielloński). Obecnie pracuje w dwóch projektach: OPUS oraz w grantie UJ (IDUB). Habilitantka wymienia również funkcję członkini rady doradczej przy projekcie z programu Horyzont.

W bieżącym roku otrzymała również grant OPUS-LAP z Narodowego Centrum Nauki (grant 021/43/I/HS5/00538, projekt pt. Zielona transformacja i polaryzacja gospodarcza w Europie: wielopoziomowa ocena z Niemcami i Polską jako studiami przypadków), który obejmuje okres realizacji 06.2023-05.2026.

Pozytywnie oceniam publikowanie przez dr inż. Zofię Łapniewską artykułów w pismach zagranicznych. Obecnie stanowi to istotny sposób rozpowszechniania wyników badań. Jest to szczególnie ważne w przypadku osób ubiegających się nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Łączny impact factor publikacji to 13,67 (w roku opublikowania tekstu).

Prace Habilitantki były cytowane 331 razy według Google Scholar (271 od 2018), 53 razy według bazy Scopus oraz 42 razy według Web of Science (sprawdzono na dzień 12.08.2023).

Na podstawie przedstawionych informacji o aktywności naukowej Habilitantki realizowanej na więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej, należy uznać, że ten warunek został przez Habilitantkę spełniony w stopniu bardzo dobrym.

INNE OSIĄGNIĘCIA

Pozostały dorobek publikacyjny

Poza artykułami wskazanymi jako główne osiągnięcie naukowe Habilitantka opublikowała 3 artykuły w czasopiśmie punktowanych, 15 rozdziałów w monografiach (w tym 3 tłumaczenia artykułów) oraz 7 innych opracowań (w tym raportów). Testy te podejmują różnorodną tematykę i wskazują na szerokie zainteresowania Habilitantki. Wysoko oceniam znajomość literatury Autorki w podejmowanych tematach. Oceniana wskazała 3 obszary tematyczne, w których mieszczą się wymienione teksty: budżetowanie pod kątem płci, pozostałe konteksty ekonomii feministycznej oraz szkice gospodarek przyszłości (czyli dotyczą różnych problemów rozwoju gospodarczego). Dodatkowo jeden artykuł powstał na bazie pracy doktorskiej, jeden - w efekcie współpracy w projekcie dotyczącym wpływu pandemii na sytuację ekonomiczną i psychospołeczną studentów oraz jedna publikacja to zapis debaty seminaryjnej, w której Habilitantka uczestniczyła. Część z tych publikacji ma charakter popularny i nie była recenzowana. Wnioski wyciągane z przeprowadzonych rozważań zwykle mają charakter bardzo ogólny, odwołujące się do czytelników o raczej niewielkiej wiedzy. Teksty te mogłyby się stać bazą do tekstów naukowych, gdyby zastosować w nich właściwy ekonomii warsztat naukowy.

Można by było uznać ten dorobek za średni ilościowo, jednak odejmując pozycje nierecenzowane, popularne, tłumaczenia oraz podoktoratowy artykuł, ocena ta musi się zmienić, gdyż liczba tekstów naukowych w tej grupie kurczy się dość mocno. Mimo to warto podkreślić są szerokie zainteresowania Habilitantki. Można by jednak zadać pytanie, czy warto angażować się w przedsięwzięcia, które wymagają dużo czasu i wysiłku, a odbiegają znacznie swoim zakresem od głównego obszaru badawczego naukowca. Pozostawiam to do refleksji Habilitantki.

Dorobek dydaktyczny, popularyzatorski, organizacyjny

Aktywność dydaktyczna Habilitantki oceniam na zadowalającą. Prowadziła zajęcia na kilku uczelniach, również przed odbyciem staży podoktorskich. Praca w kilku uczelniach z pewnością umożliwiła Ocenianej zdobycie doświadczenia w prowadzeniu dydaktyki na uczelni. Należy zwrócić uwagę na dużą różnorodność przedmiotów obejmującą tematykę z zakresu nauk o zarządzaniu i jakości, ekonomii oraz w niewielkim wymiarze zagadnień feministycznych. Zajęcia z przedmiotów z obszaru ekonomia i finanse Habilitantka prowadzi na Uniwersytecie Jagiellońskim, począwszy od 2017 roku.

Była promotorką (22 magisterskich i 44 licencjackich) i recenzentką prac dyplomowych i magisterskich. Pełni funkcję promotora pomocniczego.

Jeśli chodzi o aktywność konferencyjną, to należy ocenić ją na zadowalającym poziomie. Dr inż. Zofia Łapniewska uczestniczyła w 20 konferencjach (w tym w 13 zagranicznych), w trakcie których prezentowała wyniki swoich badań. Habilitantka brała udział również w 16 różnych innych wydarzeniach, w trakcie których na zaproszenie wygłaszała wykłady bądź występowała z przemowami.

Warto wspomnieć również o sporządzeniu 13 recenzji artykułów naukowych.

Habilitowana była zaangażowana w organizację kilku konferencji i seminariów naukowych. Działa w kilku stowarzyszeniach naukowych i organizacjach pozarządowych pełniąc w nich funkcje w zarządzie.

Oceniana jest intensywnie zaangażowana w popularyzację nauki. W autoreferacie wskazała na szereg wywiadów i wystąpień publicznych, których udzieliła w różnych mediach. Dotyczyły one oceny stanu gospodarki polskiej, aktualnych problemów makroekonomicznych, przemian współczesnego kapitalizmu oraz tematyki równości płci.

KONKLUZJA

Ocena dorobku naukowego dr inż. Zofii Łapniewskiej wskazuje na Jej szerokie zainteresowania naukowe. Badania podejmowane przez Habilitantkę mają charakter interdyscyplinarny. Badaczka przyjmuje perspektywę społeczną i humanistyczną. Trudno tu o zastosowanie ugruntowanej metodologii badań, co rodzi pewne trudności przy ocenie przedstawionych tekstów. Zdając sobie jednak sprawę z stosunkowo nowego i słabo rozpoznanego obszaru badań należy uznać, że pionierom zawsze jest trudno w wypracowaniu uniwersalnego warsztatu naukowego i akceptowanego instrumentarium.

Główne osiągnięcia naukowe uznałam za spełniające warunki. Również inne kryteria wypełnione są w stopniu wystarczającym. Szczególnego podkreślenia wymaga międzynarodowa aktywność badawcza i grantowa oraz popularyzacja wiedzy.

Uwzględniając przedstawione powyżej opinie cząstkowe, w tym przede wszystkim ocenę osiągnięcia naukowego w postaci cyklu 8 artykułów pod wspólnym tytułem: „Dobra wspólne i równość płci w perspektywach nowej ekonomii instytucjonalnej i ekonomii feministycznej” wyrażam opinię, iż osiągnięcia naukowe oraz aktywność w obszarze współpracy międzynarodowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej dr inż. Zofii Łapniewskiej spełniają wymagania sformułowane w art. 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz rekomenduję przyznanie Habilitantce stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.